

TILDE ACUÑA

Nagtuturo si Tilde (Arbeen Acuña) ng mga kurso sa wika, malikhaing pagsulat, panitikan, at Philippine Studies sa Departamento ng Filipino at Panitikan ng Pilipinas, Unibersidad ng Pilipinas (UP). Awtor siya ng piksyong *Oroboro at Iba Pang Abiso* (UP Press, 2020). Co-editor ng *Destination: SEA 2050 A.D.* (Penguin Random House SEA, 2022) at iba pang antolohiya. Pana-panahon ding gumagawa ng mga zine, tulad ng *konsuméreyu* (2022) at *bases x figuras* (2023).

SELEKSIYON SA KONSUMÉREBYU: BAHAGYANG DOKUMENTASYON NG AKUMULASYON

Upang mag-mukhang maayos ang magulong pag-iral, kailangang maging selektibo: alin ang kasali at ang etsa-puwersa. Hindi lahat ng kumakatok, patutuluyin. Ang iba, pasibong hahayaan o aktibong palalaysin. Sa una, maaaring magpanggap na walang tao sa bahay dahil wala sa huwisyong makisalamuha, samantalang sa huli, kailangang ipatimo sa “bisita” ang mensaheng huwag na itong babalik dahil walang dapat pag-usapan. Bago maging tiyak sa kung ano ang gusto natin, ano ang mapagbibigyan sa susunod na pagkakataon, o ano ang ayaw natin, dapat mayroon tayong ideya kung ano ang mahalaga sa atin sa kasalukuyan, ang posibleng maging mahalaga sa atin sa hinaharap, o ang talagang walang kuwenta anumang panahon.

Sa ating pag-scroll sa social media man o sa shopping app, nagiging salik sa algoritmo ang mismong mga aksiyon natin, kung aling mga post o aytem ang hinimpilan natin nang matagal at hiniwatigang kinokonsiderang bilhin o alin ang hindi angkop sa profile natin bilang taga-konsumo. Hindi man hayagang nakabuyangyang, habang may mga pakitang-taong opsiyon upang gawing personalisado man o heneriko ang mga patalastas, mayroon ding mga mekanismo upang huwag ipakita o i-filter ang mga content na ayaw makita ng taga-konsumo. May “hide” o “block” o “unfriend” sa facebook, “mute” o “unfollow” sa twitter, “ignore” sa steam, at iba pang katulad na button para salain ang mga hindi kaaya-ayang mga tao o mga usapin, para sa bawat user ng plataporma. O sa kaso ng shopping app, mga produkto. Kapag

nag-search ka ng libro, marami pang libro ang ipakikita ng app. May pakialam ito sa iyo. Nais nitong pangalagaan mo ang sarili (self-care) sa pamamagitan ng paggastos. Kunsintidor ito, kaya kailangan maging mapagpasya kung ano ang prayoridad, ang maipagpapaliban, at ang hindi talaga kailangan.

Lumala ang impiltrasyon ng konsumerismo sa panahon ng pandemiko. Nasa dulo ng mga daliri ang tukso, ang hikayat ng pagka-convenient, rekta sa bahay ang order. May ilan sa atin (o baka ako lang iyon) ang mas matagal pang pumili at magsagawa ng komparatibong pananaliksik sa produkto, kaysa ang mismong paggamit sa produkto. Upang mahanap ang pinakasulit na deal, magbabayad tayo ng oras. Makakatipid ng ilandaang piso, kapalit ng pokus. Ekonomya ito ng atensiyon. Matapos masuyod ang mga rebyu sa target bilhing produkto, maghahanap naman ng mapagkakatiwalaang nagbebenta nito. Malas na lang kung nawala ang package, o bato ang natanggap imbes na ang obhetong inasam at pinaglaanan ng oras at enerhiya, makuha lamang. Sa bawat pagkamal ng impormasyon, mas nagkakaroon ng katiyakan kung ano ba ang nais at hindi. Nagiging konosur, kumbaga—dalubhasa. Nagkakaroon ng presisyon at kumpiyansa na ito ang hanap ko, at hindi iyon. Ganito ang nangyari sa akin sa simula ng pandemiko hanggang sa kasalukuyan. Pero habang tumatagal, may iuunlad pa ang kumbaga “diskriminasyon” ko sa apat na kategoryang bibigyang-sampol sa dulo ng pagbabahaging ito: model kit, alak, box set, at laro.

Ang proyekto

Ngayong napahapyawan na ang ilang usapin sa seleksiyon, introduksiyon naman sa *konsumérebyu*. May hudyat sa dati nitong pamagat kung ano ang proyekto: *Mga Lazadagli sa Shopee, tungong Mga Lazadagling Shopeelifted*, hanggang naging *konsumérebyu: kuda reklamo tsundoku*. Nagpasyang tapyasin ang subtitulo upang deskriptibong masapul nang isang bagsak ang tinatangka ng bawat piyesa: maging rebyu ng tagapamiling konsumido sa krisis panlipunan, kumakalas sa “dagli” na mas may tiyak na kasaysayan at pagbabagong-anyo at mas kumakabit o may identipikasyon sa simpleng “rebyu”. Marami nang naipon na mga rebyu na sinasailalim sa kurasyon, upang makabuo ng mga “set.” Bahagi ng kabuoang proyekto ang mga set, pero paisa-isa nang pinapakawalan sa mga publikasyon.

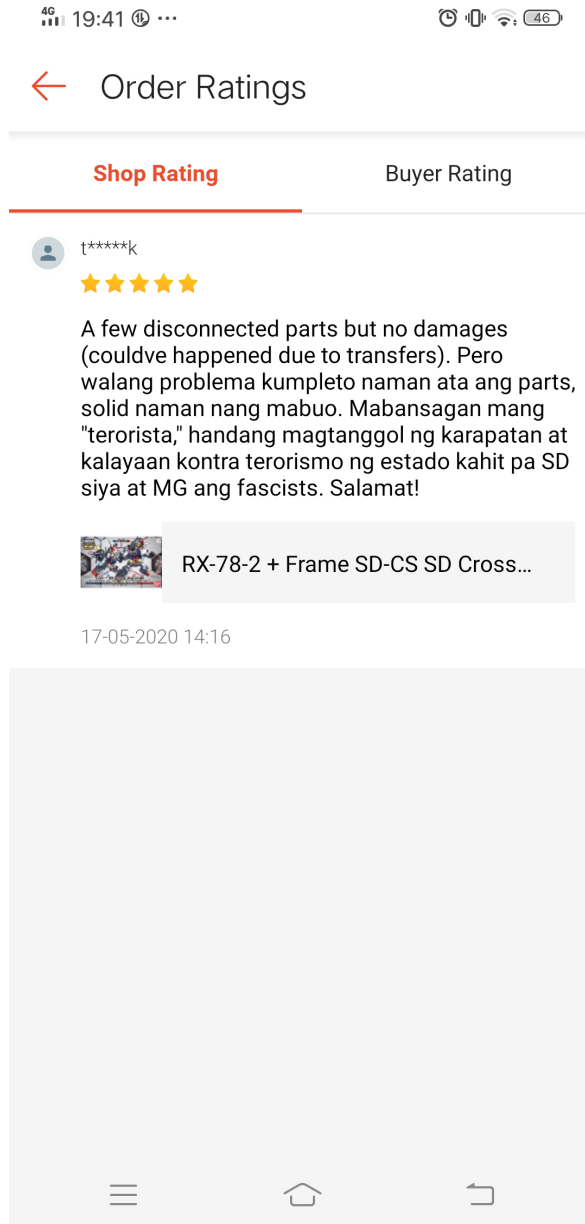
Binibigyang-pamagat ang naturang mga set, binubungaran ng kaunting pasakalye at bahagyang paliwanag, bago isa-isang ilista o ikatalogo sa mambabasa. Sa mga pinalad na mailathala, makailang-ulit nang inilalarawan ang mga entri ng set bilang “screenshot ng mga rebyu ng nabili kong produkto sa online app—rebyung pamproduktong nauuwi sa minsa’y pilit, minsa’y swabeng rebyung panlipunan, madalas espontanyong stream-of-consciousness antas id.” Nagsilbi ang mga pagbili at pagrebyu bilang bulagsak na dokumentasyon ng mga pinagkakaabalahan ko sa mga sandali ng drastikong mga pagbabago, na sabayang pagtakas at pagharap sa krisis. Simple lang naman ang tahasang “mensahe” ng bawat entri: sa mga eskapismong ito, walang tunay na kawala dahil laging may bantang bawiin sa atin ang mga tinatamasa nating ginhawa.

Sa loob ng apat na taon, nagka-akses ako sa iba-ibang “variant” ng bisyo dahil sa mga shopping app pero walang ganap na pagtakas sa mga suliraning panlipunan: ipinapaalala ng mga bandai model kit ang teknolohiyang dala ng giyera, ng alak ang gahiblang kaibahan ng kumpiyansa sa sarili at kalasingan sa kapangyarihan, ng mga box set ng libro ang posibilidad ng ibang realidad, at ng mga laro ang tibay ng loob na magkamali, umulit, at muling harapin ang mga pagsubok. Sa apat na kategoryang ito iaangkla ko ang dokumentasyon, sa ngayon, ng mga pangongolekta—hindi lang ng mga bagay kundi—ng karanasan.

Konstruksiyon sa 2020

Pinatindi pa ng mga lockdown noong pandemiko ang “giyera” laban sa droga na hindi naman talaga giyera kundi masaker. Mas nakonsentra ang kapangyarihan ni Duterte at ng kaniyang mga goons na unipormado. Madaling manghimasok ang mga awtoridad. Mahirap lumabas ang simpleng mamamayan. Natuto akong gumamit ng shopee at foodpanda dahil kailangan malibang at makakain. Kailangang mabuhay, kahit nakakatamad. Kailangan ng angkla sa realidad, na minsa’y matatagpuan sa libangan o antas man lang ng kontrol.

Bukod sa batayang pangangailangan na umorder ng pagkain, tinamaan din ng nostalgia—na siyang nagtulak sa aking magkaroon ng pagkakaabalahan maliban sa pagbabasa at pagsusulat. Wala rin naman akong gana (gaano) magbasa at magsulat. Manipestasyon nito ang pagbawas ng “produktibidad” sa panukat ng akademya. Imbes na magbuo ng manuskrito, model kit ang pinagdiskitahan. Bandai. Gundam.

Sinimulan ko sa lumang bago: ang RX-78-2, ang “lolo” ng lahat ng gundam. Luma, dahil ito ang pinakauna sa lahat ng modelo. Ipinakilala noong 1979, pero hanggang ngayon, ito ang ginagawan ng mga bersiyon sa iba’t ibang scale. May 1/144 (high

grade) at 1/100 (master grade); may 1/60 na perfect grade, pero mayroon pang kapareho ng scale pero may halos limang suson o yugto o antas ng pagbubuo: “perfect grade unleashed” na sa Pilipinas ay kapresyo na yata ng isang laptop na “high-end.” Ito ang unang nagkaroon ng 1/1, na hindi lang “life-size” kundi kumikilos pa. Siyempre, hindi ito ibinebenta kundi atraksiyong panturista sa Yokohama na binuksan sa publiko noong 2020. Wala sa mga ito ang una kong binuo. Doon muna sa pinakasimple: SD, o “super deformed”: malaki ang ulo, maliit ang katawan, pormula sa proporsiyong “cute.”

Hindi lang SD, kundi SDCS ito: “cross silhouette.” Hindi ko tiyak ang kumbensiyon o proseso ng mga pagpapangalan, pero indikasyon ang “CS” na mas mahal ito sa karaniwang SD dahil may “inner frame” o kalansay—isang katangiang wala sa mga binuo kong SD noong nasa elementarya at hayskul pa lang ako, dekada na ang nakalipas. Madalang sa mga HG ang may kalansay, at kung mayroon man, hindi ang kabuoan. Ang MG lang noon ang may inner frame, na matatakpan din naman ng mga baluti o armor. Basta ang mahalaga, alam mo bilang bumuo ang estruktural na integridad ng MG, na para bang “tunay” itong mobile suit—o dambuhalang baluting mekanikal. Espontanyo ang lahat ng “rebyu” kaya implisito at hindi malay ang pagpalagay sa Screenshot 1 na kapwa may internal na banghay (hindi hungkag tulad ng HG) ang magkatunggaling SD at MG, ang “terorista” at “anti-terorista” sa naratibo ng estado.

Pundasyon ang (at muntikan nang malimita sa) mga model kit ng mga konsuméreyu (na ginagamit ngayon dito bilang tawag sa anyong imahentextual). Anotasyon at introduksiyon ang

tampok sa “Rebyu ng ‘Anti-IATField at iba pang dagling rebyu’,” ang unang set ng proyekto na naipakilala sa publiko. Nailathala ito sa *Likhaan: Dx Machina 1: Philippine Literature in the Time of Covid 19* (2020) ng UP Institute of Creative Writing. Mas tinalakay dito ang mga sinasangguni o nirereperensiya sa mga mecha anime na pinagmulan ng mga merchandise (merch). Kumpara sa “Mao Zeong at iba pang dagling rebyu” na mababasa sa *Points of Contact: Literary Anthology* (2021) ng Philippine Collegian at sa “Dekodigong 1/100: Mga Master, mga grado, mga dagling rebyu” na naantolohisa sa *Anti-Katha Agos Sa Experimental Na Kuwento Sa Pilipinas* ng Philippine Writers Series ng ICW at UP Press (2023). Sa huling dalawa, wala nang gaanong gabay sa mambabasa maliban sa pamagat ng bawat entry. Open-access naman ang *Likhaan*, kung saan mababasa ang metarebyung “Anti-IATField,” kaya maaari itong sangguniin.

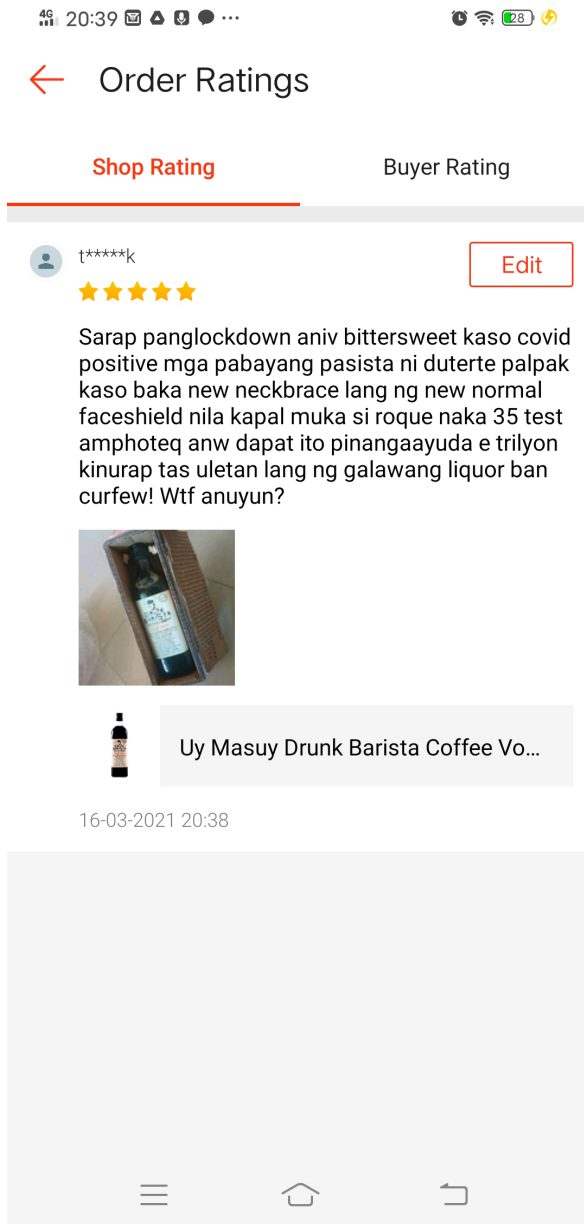
Sa katunayan, marami pa akong hindi nabubuo at hindi pa naisasama sa anumang set ng konsuméreyu. Kaya pansamantala munang nagpipigil at nagtatagumpay pa rin naman kontra sa pagbili ng bagong mga model kit. Maingat ako sa pagpili, dahil kailangan ng espasyong mapaglalaman. Ganoon din sa kaso ng mga libro. Malaking tulong ang mga aktuwal na rebyu sa YouTube. Simple lang naman yata ang pamantayang nabuo ko sa tagal ng pangongolekta: (1) hangga’t maaari, antagonistang mobile suit ang prayoridad dahil mas kaunti at “rare” ang mga ito; (2) disente ang separasyon ng mga kulay ng bahagi o piraso; (3) kaunti ang mga sticker; at (4) hindi dapat “downgrade” o “upgrade” o “variant” ng kit na mayroon na ako. Siyempre, gabay lang ang mga ito. Halimbawa, may tatlo akong model ASW-G-08: MG

(Gundam Barbatos), HG (Gundam Barbatos Lupus) at SD (Gundam Barbatos Lupus Rex). Pinakabatayan (basic) ang una hanggang pinakamabangis, pero mula pinakamalaki tungong “cute.” Mobile suit ang Barbatos ng bida sa seryeng *Iron Blooded Orphans*, pero mahusay kasi ang konstruksiyon ng bawat kit. Ibig sabihin, “tama” ang mga kulay at hindi na masyadong kailangan ng mga sticker upang itama ang ilang parte. Mataas ang kalidad ng MG Barbatos, HG Lupus, at SDCS Lupus Rex.

May mga dambuhalang HG na sinlaki ng normal na MG. Ibig sabihin, malaki talaga sa “tunay na buhay” ang mobile suit. Isa rito ang Meo2R-F01 Messer Type-F01, na lumabas sa *Hathaway’s Flash*, kung saan naantala ng mga “terrorista” ang misyon ng bida kaya pansamantala itong humimpil sa lungsod ng Davao. Trilohiya ng nobela ang *Hathaway’s Flash* na inilathala noong 1989 hanggang 1990, at ipinalabas sa mga sinehan at plataporma para sa streaming bilang una sa balak na trilohiya ng adaptasyong anime. Kampay:

Tagay sa 2021

Ang bahaging ito na yata ang pinaka-wala-sa-hulog sa apat na kategorya. Bakit? Bahagi ang mga “laruan” ng mga prangkisang popular na karaniwang nakaangkla sa libro at maituturing na matagumpay kung magkakaroon ng videogame. Batayang pangangailangan ang pag-inom ng tubig. Pero hindi ko rin naman maituturing na bisyo ang pag-inom. Gayundin ang pagbili ng libro, ng kit, ng videogames. Pagbili—hindi pagbasa, pagbuo, paglalaro. Hindi bisyo, kasi, may moderasyon. Hinay-hinay. Lalo kung liquor ban, tulad ng mababasa sa ikalawang screenshot.

Maraming hindi naniniwalang hindi ako umiinom noong kolehiyo, dahil taga-LB (UP Los Baños) ako. Na para bang Batangueño akong walang balisong at walang dumadaloy na kapeng barako sa dugo. Imposible. Sa Diliman, kung saan ako

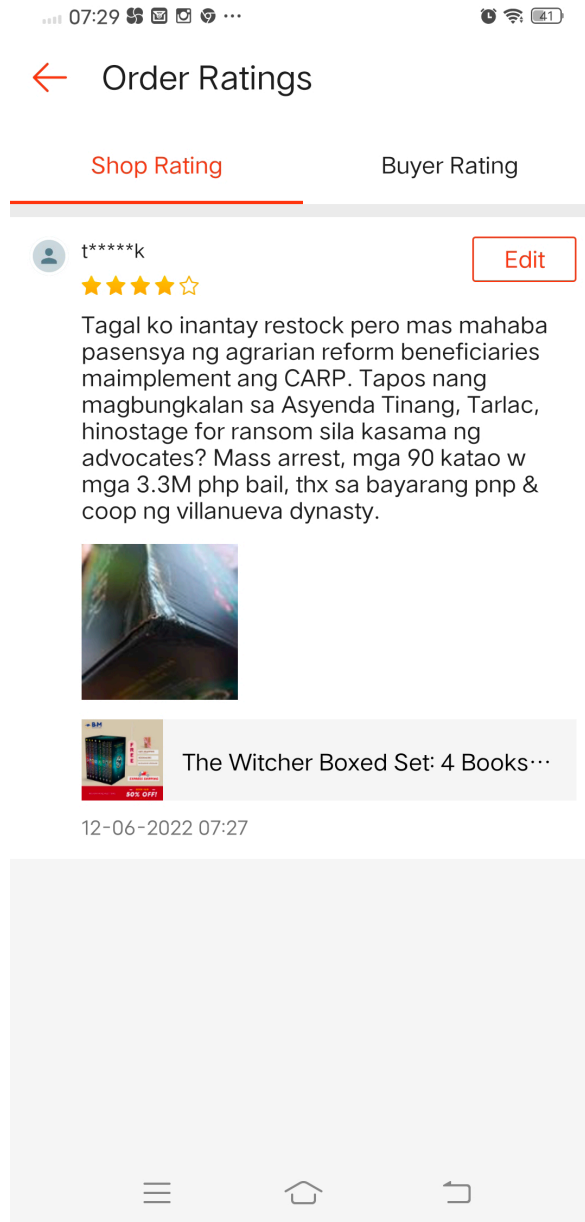
unang nagtrabaho, doon na ako nagsimulang uminom— Okasyunal at hindi kailanman nalasing.. Nang magsimula ang pandemiko, isa sa unang eksperimento ko ang paggawa ng strawberry-infused na whiskey. Sinipag na rin akong gumawa (brew) ng kape, healthy living. May prutas na, iwas pa sa asukal ng instant coffee. Natipuhan ko rin ang coffee liquor at iba-ibang timpla nito. Puwedeng patakan ang instant coffee ng whiskey (pangontra sa tamis), ang brewed coffee ng irish cream (pangontra sa pait), ang vanilla ice cream ng coffee liquor. Sinubukan ko rin mag-craft beer, pero siyempre, iyon na iyon, wala nang halo. Ang soda water ang puwede haluan ng kung ano-ano.

“Tamis at Pait, Lockdown at Laklak: Mga Dagli ng Panlasa at Pananalasa” ang set na nabuo ko mula sa mga konsumerébyung nagtampok ng kape, tsokolate, at serbesa. Hindi pa ito nalalathala, pero naipasa na para sa konsiderasyon ng antolohiyang palagay ko ay hindi magbibigay-espasyo sa piyesa. Batayang pangangailangan din ang damit tulad ng mga kinakain at iniinom, kaya babanggitin ko na rin sa puntong ito ang ikalawang set na nailathala. Matapos ang sa *Likhaan*, kasunod ang sa *Community Quaranzine* (2021) na pinamagatang “Damnit: Mga dagling rebyu 2020”. Dahil sa gentrification, nagmamahal na ang ukay-ukay (lalo sa mga tindahang birtuwal sa instagram) kaya minsan mas mura pang bumili ng bagong mga damit sa mga shopping app. Madali lang naman makahanap ng mga alak sa aktuwal na tindahan. Napilitan lang bumili online dahil kapag liquor ban, minsan, nakalulusot. Naisama ko na yata sa di-pa-nalalathalang “Tamis at Pait” ang halos lahat ng rebyung may kinalaman sa pagkain at pag-inom, habang marami-rami pa ring mga kasuotan na wala pang klasipikasyon o

hindi pa naipapangkat (o nasasalansan?) sa kani-kaniyang set na “aparador”. Tiyak na mas marami ang librong kinakailangan pang isaayos sa aklatan:

Kahon at Papel sa 2022

Balik sa tanging “bisyo” noon bago mag-alak: libro. Pero mas lumala. Imbes na mga aklat lang, mas nakahuhumaling ang mga box set. Sa binabasa (at hindi pa tapos) na *The Rise of the Graphic Novel* (2023) ni Alexander Dunst, muling nabanggit ang tila perpetuwal nang debate sa araling “comics”: sa isang panig, ang “comics” kontra sa pretensiyosong terminong para sa interes lang daw ng merkado; sa kabilang banda, ang elebasyon ng “graphic novel” tungong prestihiyo ng pagiging “panitikan” at/o “sining” upang seryoso itong pag-aralan bilang produktong kultural at hindi isantabi bilang pawang libangan lamang para sa mga walang (gaanong) pinag-aralan. Dito pumapasok ang tinatawag niyang “estetikong” gentrification, kung saan mula sa maramihang produksiyon ng “comics” para sa nakararami noon, limitado na lang ang kopyang inilalathala ngayon. Dahil mas interesado ang mga taga-konsumo sa “comics” hindi bilang babasahing pangmasa o para sa lahat kundi bilang libro o obheto, “graphic novel.” Ito rin ang ipinapalagay na dahilan kung bakit espesyal na mga papel at may kulay karamihan ang mga ibinebenta bilang “graphic novel.” Masining itong bagay, at/o dakilang obrang pampanitikan.

May ganitong karangyaan ang mga box set. Kadalasang may mga “extra”, tulad ng eksklusibong box art, “opisyal” na art book, mga art print, at iba pang may “art.” Ika nga’y “collector’s item”. Humantong na marahil sa ganito ang mga mula sa Europa

at Amerika, pero interesante ang kaso ng Hapon: industriya pa rin ang manga, at espesipiko ang tinatarget na demograpiko pero maramihan pa rin ang mga print run. Hindi ko pa naisasama ang mga tomo (volume) ng mga seryeng “graphic novel” o manga sa alinmang set. Marahil, dahil masyadong madali pagsama-samahin ang mga ito at/o dahil minsan sa mismong pisikal na tindahan ako bumibili bunsod ng hamon na makompleto ang mga tomo, kung kaya walang nagagawang konsumerébyu. Nitong nakaraan, madalang na rin akong hindi nakasisilip sa mga second-hand bookshop o sa mga facebook page nila para makipag-unahan ng pagkomento ng “save” o “mine.” Sa mall napapadalas ang bili, lalo at may mga pagkakataong mas mahal pa ang second-hand na “rare” na libro kaysa brand new—na sa shopee mall pa matitiyempuhan. Pero siyempre, mas makabibili ng mga “banned” na libro sa labas ng mga mall o “opisyal” na tindahan.

Nailathala ang “Mula Tore patungong Shopee: Ilang libro at dagling rebyung panlipunan” sa *PINGKIAN: Journal for Emancipatory and Anti-Imperialist Education* 7:1 (2022) ng CONTEND-UP, bilang tugon na rin sa mga pakanang sensura ng gobyerno laban sa mga librong “subersibo”. Bahagi naman ng fund-raising ng Rural Women Advocates (RUWA) ang zine na *konsumérebyu: kuda reklamo tsundoku* (2022), ang pinagkunan ng pamagat at katawagan sa anyong mala-pampanitikan. Sa ngayon, maraming “rebyu” sa mga aklat ang hindi pa naisasalansan sa mga set para sa proyekto. Naalala ko ang kakatwang pagpresyo sa Book Depository (BD): minsan mura at minsan nama’y sobrang mahal lampas pa sa list price. Ito ang nangyari sa box set ng *Swamp Thing* ni Alan Moore. Kaya hinintay ko ito sa website ng

Fully Booked, pero agad itong na-out-of-stock. Lumitaw muli ito nang “discounted” sa BD, pero medyo mas mahal pa rin. Naipanalo naman. Espekulatibo din kung kailan makakamura o makakapagmura dahil minsan sa kakahintay bumaba ang presyo, nauubusan na ng kopya. Kaugnay ng nabanggit na pagkakaiba-iba ng pinagbibilhan ng mga tomong bahagi ng serye ang epekto ng tigil-operasyon ng BD. Halimbawa, mura kong nabili ang unang dalawang aklat sa trilohiyang *Children of Time* ni Adrian Tchaikovsky. Sa Fully Booked ko nabili ang ikatlo nang mas mahal at mula sa ibang publisher. Magkaiba ang size, mas matangkad. Hindi tuloy estetiko sa estante. Tanda ng pagtaya at pagkolekta sa serye, hindi tulad ng box set: walang sugal, isang bagsakan, sapat na ang katanyagan ng serye upang magkaroon ng gayong rekognisyon.

Mura kong nakuha sa shopee ang box set ng *The Witcher* ni Andrzej Sapkowski. Palagay ko, espesipiko sa rehiyon ito ibinebenta. India, kung hindi ako nagkakamali. Pero sa wikang Ingles nakasalin ang nabili kong edisyon. Mahal ang “opisyal” na ibinebenta sa Pilipinas. Hindi naman “pirata” talaga, tulad ng ilang mga “bookalike” sa shopping app na mapapansin mong mas nakadepende sa bilang ng pahina ang presyo (dapat naman talaga ganoon, pero sa akumulasyon ng kapital ng mga awtor at mga publisher, hindi). Sa screenshot 3, napahapyawan ang opresyong dala ng piyudalismo. Muli, baka pilit ito, o di-malay (unconscious) na pakiwari, pero sa *Witcher* mas tumingkad sa akin ang inakala kong alam ko na sa kulturang piyudal. Pero hindi libro ni Sapkowski, kundi sa videogame na *The Witcher III: The Wild Hunt* (TW3) ng CD Projekt Red. TW3 ang muling humikayat, humila, humawla sa akin sa pagbabalik sa isa kong bisyo noong highschool:

mga RPG o role-playing game. Hindi ako magkakainteres sa libro, kung wala ang TW3, na naghawan din ng landas sa retro-gaming.

Emulasyon sa 2023

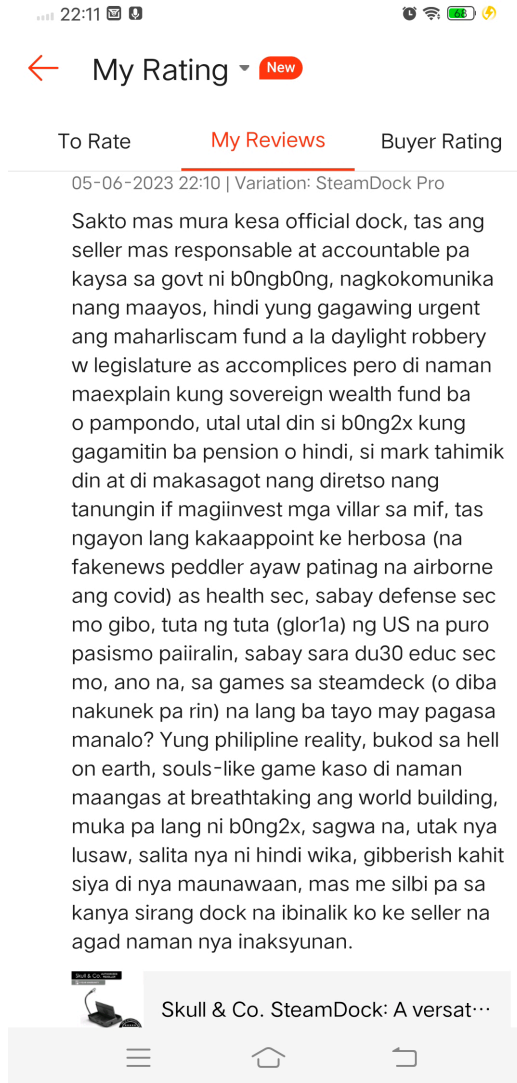
Naimbitahan ako minsang magsalita tungkol sa sining at produksiyon nito. Ang “token of appreciation” na pagpipilian ay craft beer o video game. Para hindi na malulong sa alak, pinili ko ang huli. Mali. Yata. Iyon na ang simula. Mas *Disco Elysium* ang target kong laruin, pero mas namalagi ako sa mundo ng TW3. Hanggang ngayon hindi ko pa rin tapos ang mga expansion (o “sequel”), pero naitawid naman na ang base game. Simula ang TW3 ng pagbuo ko ng isa pang “library”—sa Steam. Matapos gumawa ng account, maaari nang bumili ng videogames. Wala pa namang 35 ang mayroon ako, at nagtakdang hinding-hindi bibili ulit hangga’t walang natatapos na laro. Kadikit na ng usapin ng pagkonsumo ang usapin ng pag-akses, dahil nga pwede mo namang malaro ang videogame tulad ng TW3 nang hindi ito binibili. Kindat, kindat. Pero paano nga naman ang mga hindi na ibinebenta? Dapat bang ipagbawal ang pagpapalaganap ng mga ito?

Dito papasok ang usapin ng emulasyon. Maingat ang mga naghihikayat sa retrogaming sa mga sasabihin nila sa usaping ito. Binli sa shopee ang una kong retro handheld, habang sa pisikal na tindahan binili ang Steam Deck na hinabol bago matapos ang 2022—kapwa itong napagdesisyonan matapos ang ilang oras ng pagbabasa at panonood ng mga rebyu. Posible sa Steam Deck ang emulasyon—o paggamit ng emulation software upang patakbuhin ang mga laro sa iyong unit. Sa madaling sabi, makapaglalaro ka ng mga game ng Nintendo kahit wala kang anumang console

ng Nintendo, o ng mga game ng Playstation kahit wala kang Playstation console. “Grey area” ang emulasyon, dahil wala namang ilegal kung nabili mo na ang videogame at gusto mo itong malaro sa personal computer (PC) mo, at hindi mo naman ito ipinagbibili nang ilegal. Sinubukan ko na ang VBA (Visual Boy Advance) na emulator ng GBA noon. Kung opisyal kong nabili ang mga cartridge o “bala” ng GBA, iiwan ko na lamang sa espekulasyon. Hindi naman nalugi ang Nintendo. Tinatrabaho na nga ng kompanya ang tagapagmana ng Nintendo Switch. Walang korporasyong tunay na nalulugi sa emulasyon.

Hindi sekreto na pangmalakasang makinang pang-emulasyon ang Steam Deck. Wala akong komisyon sa alinmang napatungkulang produkto rito, pero “selling point” na maaari pang kabitan ang Steam Deck ng keyboard at mouse upang magsilbing PC. Kaso ang problema, Linux ang batayan ng OS (operating system) nito, hindi ang nakasanayan ng marami sa ating Windows. Pwede naman kargahan ito ng Windows OS. Manipestasyon na bukas ang korporasyong Valve sa pagkalikot sa software man o hardware ng produkto nilang Steam Deck. Maraming “unofficial” na mga aktibidad o accessory na maaaring subukang paganahin dito at kadalasa’y nagtatagumpay naman. Tulad ng dock—ang tambayan o daungan ng Deck sakaling ikakabit ito sa TV—na nasa screenshot 4. Hindi suwabe ang takbo ng Skull & Co. dock na natanggap ko. Suwerte at pinalitan kaagad ng responsableng seller. Kumpara sa madaming aberya sa gobyerno, walang napapalitan at walang nananagot. Kapansin-pansin ding nawala na ang limitasyon sa bilang ng mga karakter sa screenshot 4 at 5. Pero tila walang limitasyon ang karahasan ng mga rehimen mula harassment at

sapilitang pagkawala hanggang asasinasyon, masaker, henosidyo atbp., lalo nang maupo si Duterte at hanggang ngayong panahon ni Marcos Jr.

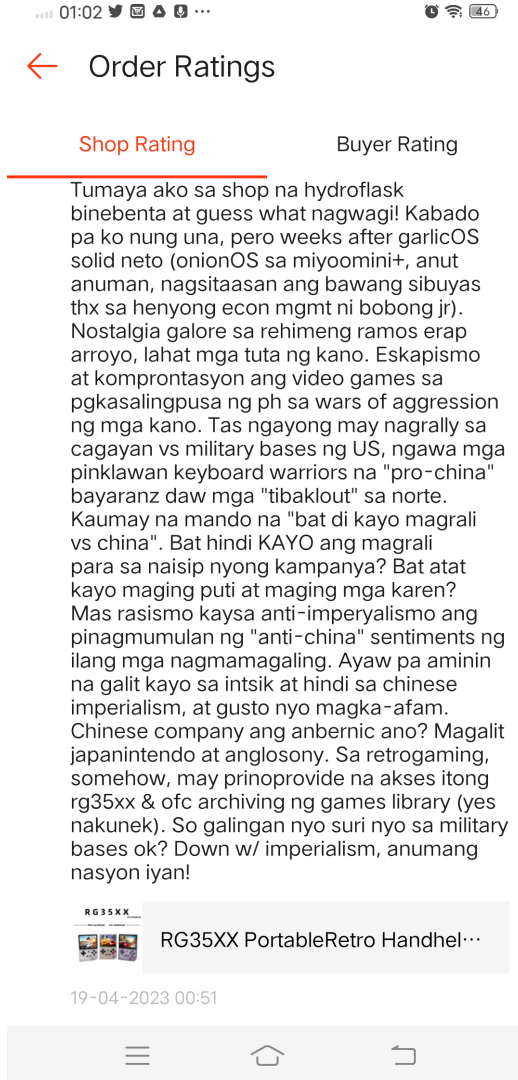
Mula sa Tsina ang RG35XX, produkto ng Anbernic, na itinampok sa screenshot 5. Matagal bago nagkaroon nito sa mga “opisyal” na tindahan sa Pilipinas, kaya nga sa bilihan ng hydroflask

ako nakabili. Hindi naman scam. Gumagana at nakakapagpatakbo ito ng mga laro hanggang Playstation 1; may mga app na ring nakapagpatakbo ng mga laro hanggang Playstation 2, at napagtagumpayan ko ito sa android phone. Puwede pala iyon. Hindi “illegal” ang emulasyon. May mga etikal lang na konsiderasyon: halimbawa, pagdaramutan mo ba at lalaruin nang hindi binibili ang videogame na isang tao o maliit na grupo lang ang gumawa? May usapin din ng preserbasyon: halimbawa, kung may-ari ka ng korporasyon hahayaan mo bang walang makinabang sa klasiko o lumang larong hindi naman na ninyo ibinebenta para lang ipagkait ito? Simple lang naman ito sa akin. Huwag nakawan ang munting mga propesyonal, huwag magkait ang mga dambuhalang korporasyon.

Akumulasyon sa 2024?

Usapin ang espasyo. Aktuwal—kahon-kahon ng model kit at esta-estante ng mga libro. Digital—Steam “library” at elektronikong mga babasahin. Hindi ko na “problema” ang alak dahil kailangan talaga itong bawasan habang nagpapagaling. Ang punto lang naman, moderasyon. Depende sa kung anong mayroon, nais, at kailangan. Nang maubusan na ako ng paglalagyan ng mga “laruan” at libro, mas naging mapili na ako sa pagbili. Pero hindi pa rin sapat. Tumataas ang gusali ng mga kahon at tumpok ng mga tomo. Sa mga video game, mas madaling magpigil. Para sa akin. Hindi ako mauubusan ng mga game sa Steam at mga ROM sa RG35XX. Wala ring banta na magkaubusan. Sa ngayon, marami pa ring mga model kit na hindi nabubuo, mga alak na pansamantala munang hindi

masusubukan, mga librong hindi pa nababasa, at mga videogame na hindi pa malalaro. Basta't nariyan sila, kapag kaya ko na silang kumprontahin.

Dahil dito, tumitindi (sa pagkakaalam ko) ang aking pagiging selektibo at tumatagal ang monologo o pakikipagkatuwiran sa

sarili kung bibili o hindi, kung magbebenta na o huwag muna, kung tatanggap o magbibigay. Habang walang pinipili o sini-sino ang mga komprador at mga nasa kapangyarihan dahil lahat ay nasa diskresiyon nila: kakamkamin nila ang lahat ng makakamkam, kukurakutin ang lahat ng makukurakot, sasagasaan ang sinumang masasagasaan. Walang mapaglagyan ang kagahamanan. Hindi model kit, alak, box set, video game ang hinahangad nila kundi arsenal ng karahasan, walang pakundangang kapangyarihan, ekstensiyong teritoryal, monopolyo sa dis/impormasyong maglalangis sa makinarya ng kanilang terorismong nakakubli sa abstraksyon ng “kadakilaan”, at “tadhana” ng pagka-Maharlika.

Sa kompidensiyal na mga pondong hindi naman kanila kundi sa taumbayan, walang-wala ang dokumentadong “akumulasyon” na ibinahagi rito, o maging ang sa iyo, mambabasang naghihintay ng mga voucher sa shopee o ng mga diskwento at promo. Ano nga ba naman ang pagbubuo ng gundam kumpara sa pagpapakawala ng mga aktuwal na makinang pandigma? ang paglalaro ng “marahas” na videogame kumpara sa giyera kontra sa mahihirap? ang koleksiyon ng mga aklat kumpara sa distorsiyon at destruksiyon ng mga ito? ang pamimirata ng mga rekursong pangkaalaman at midyang libangan para sa mga tao kumpara sa pagkakait ng mga ito para sa tubo? at, higit sa lahat, ang panloloob ng bangko kumpara sa pagkakatatag nito?